

617.7-001-08:355.721

VYHODNOCENÍ OČNÍCH ÚRAZŮ LÉČENÝCH NA OČNÍM ODDĚLENÍ ÚVN PRAHA V POSLEDNÍCH TŘINÁCTI LETECH

Plk. MUDr. Luděk CIGÁNEK, doc. MUDr. Václav JENŠÍ
Oční oddělení Ústřední vojenské nemocnice v Praze
(náčelník: plk. MUDr. Luděk Cigánek)

Ve svém referátě chceme podat hodnocení 750 úrazů vojáků ČSLA hospitalizovaných na očním oddělení ÚVN v posledních třinácti letech se zaměřením na jejich příčiny. V tomto počtu nejsou zahrnuty úrazy vojsk ministerstva vnitra ani civilních osob. Úrazy jsme rozdělili do skupin podle nejčastěji se vyskytujících úrazových mechanismů takto:

1. Výbušniny
2. Sportovní činnost
3. Poleptání
4. Rvačky
5. Odlétnutí cizího tělesa při úderu kovu na kov nebo kámen
6. Havárie automobilní a letecké techniky
7. Šlehnutí větví
8. Uklouznutí a pád na oko

9. Obsluha akumulátorových baterií
10. Předměty hozené proti oku z uličnictví a nerozvážnosti
11. Vymrštění pružné spirály
12. Štípání dřeva
13. Letování a sváření
14. Hasicí přístroje
15. Práce na brusce a soustruhu
16. Obsluha kamen
17. Píchnutí drátem nebo jiným ostrým předmětem
18. Jiné mechanismy

Z celkového počtu 750 úrazů připadalo 609 úrazů na vojáky základní služby, tj. 85 %, a 106 úrazů na vojáky z povolání, tj. 14,2 %.

Vyhodnocení příčin očních úrazů příslušníků ČSLA jsme prováděli ke konci každého vý-

cvikového roku v rámci protiúrazové zábrany a pro informaci velitelských orgánů.

Když jsme vyhodnocovali úrazy v polovině sledovaného období [tab. 1] byl daleko největší počet úrazů způsoben výbušninami a poleptáním, dále sportovní činností a odlétnutím cizím tělesem při úderu kovu na kov nebo kámen, kde byl současně i největší počet neschopnosti k vojenské službě.

Tab. 1

Počet úrazů připadajících na jednotlivé mechanismy

Poř. číslo	Úrazový mechanismus	v polovině sledovaného období	ke konci sledovaného období	celkem
1	Výbušniny	44	36	80
2	Sportovní činnost	37	25	62
3	Poleptání	44	67	111
4	Rvačky	32	49	81
5	Odlétnutí cizího tělesa při úderu kovu na kov nebo na kámen	27	24	51
6	Havárie automobilní a letecké techniky	25	22	47
7	Šlehnutí větví	16	10	26
8	Uklouznutí a pád na oko	20	20	40
9	Obsluha akumulátorů	12	6	18
10	Předměty hozené proti oku	15	22	37
11	Vymrštění pružné spirály	10	3	13
12	Štípání dřeva	6	21	27
13	Letování a sváření	6	10	16
14	Hasicí přístroje	5	1	6
15	Práce na brusce a soustruhu	4	3	7
16	Obsluha kamen	4	5	9
17	Píchnutí ostrým předmětem	2	21	23
18	Jiné mechanismy	58	38	96
		367	383	750

Cílevědomá protiúrazová výchova vojáků prováděná náčelníky zdravotnické služby útvarů na základě jejich pravidelných instruktáží lékaři našeho oddělení při metodických shromážděních měla úspěch. V druhé polovině vyhodnocovaného období a hlavně v posledních třech letech se výrazně změnily počty úrazů u jednotlivých úrazových mechanismů. Značně se snížil počet úrazů výbušninami, při sportovní činnosti, obsluze akumulátorů a vymrštění pružnými spirálami. Do popředí se dostávají úrazy způsobené poleptáním a z neštěstí (při rvačkách).

Nejdelší doba hospitalizace [tab. 2] je u úrazů výbušninami a u havárií automobilní a letecké techniky, relativně dlouhá je u úrazů vymrštění pružnými spirálami, odlétnutím cizími tělesy a poranění při rvačkách. Operováno bylo 181 úrazů, tj. 25,3 %, tedy u více než $\frac{1}{4}$ pacientů byla provedena operace malá či velká. Enukleací skončilo 22 úrazů. Vidění bylo sníženo u 194 pacientů, tj. 25,7 %. Neschopných k vojenské službě následkem úrazů bylo 93 vojáků, tj. 13 %, přičemž u vojáků základní služby je neschopnost dána buď při visu obou očí $\frac{6}{36}$ a horším, nebo při visu jednoho oka pod $\frac{3}{60}$ a druhého $\frac{1}{0}$. Překlasifikováno na schopnost s určitým omezením a bez strážní služby bylo 42 vojáků, tj. 5,6 %.

Při úrazovém mechanismu výbušninou bylo oko nejčastěji poraněno při cvičných hodech ostrými granáty, a to ve dvaceti případech. Tyto úrazy způsobily nejtěžší změny na poraněném oku a vedly buď ke ztrátě oka, nebo k jeho praktické slepotě. Dále vznikaly úrazy oka při výbuchu dělobuchu v šestnácti případech, z nichž ve třech případech skončil úraz enukleací oka. Úrazy jsou způsobeny kovovou rozbuškou, která je součástí dělobuchu. U čtyř případů došlo k těžkému poranění obou očí, které skončily ve třech případech oboustrannou slepotou, v jednom snížením visu obou očí.

U sportovní činnosti je nejčastěji poraněno oko kopnutím míčem při kopané a kotoučem při hokeji. V poslední době se častěji vyskytuje kontuze oka úderem tenisovým míčkem.

U poleptání se počet úrazů zvýšil zavedením odmašťovače Slovasolu při čištění těžké automobilní techniky. Při stříkání vozu bez ochranných brýlí dochází k poleptání spojivky a rohovky, které se však během 7–10 dnů hojí většinou bez následků.

Úrazy při rvačkách, často v opilosti, jsou v 80 % u vojáků druhého ročníku. Tento úrazový mechanismus souvisí z velké části také s mechanismem uklouznutí a pádem na oko, i když udávaný mechanismus pádu je mnohdy značně nepravděpodobný. Většinou svědek, který svědčí, že úraz nastal tímto mechanismem, tj. pádem na oko, byl ten, který pěstí úraz způsobil. Po vystřízlivění jdou oba hlásit úraz jiným mechanismem než při rvačce, aby nebyli kázeňsky potrestáni.

Předměty hozené proti oku jsou většinou sněhové koule. Těžce zraněn perforací pravého oka byl voják hozenou zátkou od Kofoly, pro následnou vznikající sympatickou oftalmii muselo být poraněné oko enukleováno, na druhém oku zůstal visus 1. Těžké poškození oka s následným snížením visu pod $\frac{3}{60}$ bylo způsobeno hozenou hroudou soli.

K těžkému poškození oka, které mělo za následek snížené vidění, došlo při obsluze kamen tím způsobem, že zakouřený vzduch v místnosti si vojáci chtěli vylepšit tím, že hodili do kamen bombičku s rozprašovačem lesní vůně.

Tab. 2

Úrazy očí na očním oddělení ÚVN v posledních třinácti letech

Poř. číslo	Úrazový mechanismus	Počet	Souvislost s voj. sl.	Počet dní v nemocnici	Prům. oš. doba	Operováno	Enuklace	Snížení vidění	NVS	Omezení
1	Výbušniny	80	57	3775	47	37	18	46	28	12
2	Sportovní činnost	62	23	1078	17,5	5	—	12	7	1
3	Poleptání	111	82	1489	13,5	—	—	6	1	—
4	Rvačky	81	—	1820	22,5	16	—	14	8	3
5	Odlétnutí cizího tělesa při úderu kovu na kov nebo na kámen	53	53	1385	26	22	—	18	13	—
6	Havárie aut. a let. tech.	47	34	1718	36,5	23	2	21	10	11
7	Šlehnutí větví	26	15	432	16,5	5	—	13	6	2
8	Uklouznutí a pád na oko	40	18	779	19,5	10	—	9	4	2
9	Obsluha akumulátorů	18	18	332	16,5	1	—	3	2	—
10	Předměty hozené proti oku	37	—	881	24	5	1	13	4	1
11	Vymrštění pružné spirály	13	12	474	36,5	4	1	5	2	1
12	Štípání dřeva	27	18	552	20,5	5	—	7	4	3
13	Letování a sváření	16	16	274	17	5	—	5	1	—
14	Hasicí přístroje	6	6	63	10	—	—	1	—	—
15	Práce na brusce a soustruhu	7	7	82	11,5	4	—	—	—	—
16	Obsluha kamen	8	7	91	11	1	—	2	—	1
17	Píchnutí ostrým předmětem	22	13	499	22,5	2	—	5	1	3
18	Jiné mechanismy	96	55	1769	18,5	36	—	14	2	2
Celkem		750	423	17471	233	181	22	194	93	42

K bodným úrazům docházelo nejčastěji šroubovákem při šroubování nebo při nošení šroubováku ve vnější náprsní kapse.

Ve skupině „jiné mechanismy“ jsou nejčastěji úrazy vzniklé odlétnuvším kamenem od kola projíždějícího vozidla. K těžké fraktuře orbity, atrofii zrakového nervu s následnou slepotou došlo u vojáka, který přijel do Prahy, vběhl pod tramvaj, která ho ještě odhodila pod nákladní auto. S těžkým úrazem oka i celkovým poraněním byl převezen na naše oddělení.

Většina těžkých úrazů způsobená hlavně výbušninami nebo střelnými zbraněmi je způsobena mimo Prahu ve výcvikových prostorech. Před leteckým odsunem k nám je u většiny poraněných první odborná pomoc posky-

tována na očních odděleních okresních nemocnic, kde jsou tyto úrazy pečlivě a zodpovědně ošetřeny.

Souhrn

Autoři referují o 750 úrazech u vojáků ČSLA hospitalizovaných na očním oddělení ÚVN v letech 1967—1980. Zvláště byly hodnoceny mechanismy úrazu, souvislost úrazu s vojenskou službou, doba hospitalizace, průměrná ošetrovací doba, poúrazové zrakové funkce a omezení nebo neschopnost k vojenské službě.

Nejčastější úrazové mechanismy v první polovině sledovaného období byly výbušniny, v druhé polovině poleptání.

Klíčová slova: Oční úrazy; Vyhodnocování.
L. C., ÚVN, Praha-Střešovice